

Bu suretle gerek umumî plâni ve gerek ihtiva ettiği teknik bahislerin mevzuubahs edilmiş şekli ve ayrıca eseri kolaylıkla istifade edilebilir bir hale sokacak olan mükemmeliyetlerle mühim bir ihtiyaca cevap verecek olan bu «Ticaret Hukuku Dersleri» serisinin biran evvel tam olarak neşredilmiş olmasını temenni ederiz. Memleketimizde neşrine teşebbüs edilmiş olan diğer Ticaret Hukuku kitaplarının bir türlü tamamlanamamasını mucip olan müşkülâtın Prof. Hirsch'in şimdye kadar kendisini ispat etmiş olan metodik çalışmaları ve azimkârlığı karşısında ehemmiyetini kaybedeceğini ümit ediyoruz.

Istanbul Hukuk Fakültesi
Roma Hukuku asistanı:
Türkân BASMAN

AFİF TEKTAŞ. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası İstanbul Şubesi Müdür Muavini: Altın Kaydı (clause-or) ve Mahkeme İçtihatları. 112 sahife, 125 krş. . İst. Tan Basımevi, 1939.

Istanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinin eski bir mezunu olan Afif Tektaş'ın eserine, Hukuk ve İktisat Fakültelerimizde Kara ve Deniz Ticaret Hukuku kürsüsünü işgal eden Prof. Dr. E. Hirsch Altın Kaydı'nın ehemmiyeti ve geçirdiği istihale hakkında çok istifadeli bir önsöz yazmıştır.

Profesör Hirsch'in de tebarüz ettirdiği gibi altın kaydı modern iktisadın doğurduğu bir mesele değildir. Altın kaydı bu kıymetli maddenin para sistemlerine dahil olduğu zamandanberi vazı kanunu, mahkemeleri, hukukçuları ve iktisadçıları yakından alâkadar etmekten hâli kalmamıştır.

Para sistemlerinde bozukluk ve teşevvüşler başgösterdiği, daha müşahhas bir tâbirle para vahidi kıymeti mütemevviç bir hal aldığı zamanlar « altın kaydı » bilhassa ehemmiyet kesbeden ve bütün cemiyeti alâkadar eden fevkalâde aktüel bir mevzu mahiyetini alır. Parada ötedenberi aranılan en mühim vasıflardan biri şüphesiz kıymet istikrarıdır. Kıymetinde mutlak istikrar arzedenden para, fonksiyonlarını en mükemmel tarzda başaran mübadele vastasıdır. İktisatçılar, bilhassa para meselesi ile uğraşanlar müstakar kıymetli para taharrisi sahasında kütüphaneler dolusu eser vücutte getirmişlerdir.

Fakat tatbikat sahasında beşeriyet henüz mutlak kıymet istikrarına sahip paraya kavuşmamıştır. Bugün ideal paraya en yakın evsaf arzeden vasıta altındır. Filhakika altının kıymetinde vaki tahavvüller nispeten az ve dolayısıyla bu bakımdan sebebiyet verdiği mahzurlar da mahdut ve cüz'idir.

Muhtelif sebeplerin tesiri altında Devletlerin sık sık altın para rejiminden uzaklaştığını müşahede eden alacaklılar bilhassa siyasî ve iktisadî sahalarda buhran emareleri görülünce « Devletin ileride itihaz edebileceği muhtemel tedbirlere karşı kendilerini mukavelelere vazettikleri muhtelif şartlarla himaye etmek istemişleridir ». Bu şartların en mühimmi, tediyein altınla yapılacağını âmir bulunan « altın kaydı » dır.

Mukavelelere « altın kaydı » nm ithali tâ orta çağlardanberi vakidir. Fakat zamanla: borçluları himaye etmek ihtiyacını hisseden ve aynı zamanda çıkardıkları kâğıt paraları da hiç olmazsa zahiren muharrer buldukları altın kıymetinde tutmak istiyen Devletler, mukavelelere « altın kaydı » nm zikrini sık sık meretmişler ve mukavelede tarafeyn arasında ihtilâf zuhurunda ve meselenin mahkemeye intikalinde « altın kaydı » nm muteber addedilmeyeceğini ilân etmişlerdir.

Vazu kanunun « altın kaydı » na müdahalesi uzun hukukî münakaşaları doğurmuş ve hukukçular arasında « altın kaydı » na lehdar ve aleyhdar iki parti ve doktrin teşekkül etmiştir. Bu « kayıt » hakkında sarîh hükümler ihtiva etmeyen mevzuata sahip memleketlerde de mahakim içtihadı bu doktrinlerden ilham almıştır.

Büyük harp ve bu harbin intaç ettiği para buhranları « altın kaydı » meselesini bütün ehemmiyetile tekrar ortaya koymuştur. « Altın kaydı » dünyanın içinde bulunduğu istikrarsız para sistemlerinde ve iktisadî faaliyetin arzettiği girift mekanizma dahilinde yepyeni ve çok vüs'atli bir ehemmiyet kazanmıştır.

Hem kıymetli bir hukukçu ve hem de iktisatçı olan Afif Tektaş « Altın Kaydı ve Mahkeme İçtihatları » adındaki eserinde geniş bir bibliyografiye ve uzun araştırmalara istinad ederek meselenin muhtelif şekillerini ve hal tarzlarını mükemmel bir şekilde incelemiştir.

Müellif eserin birinci kısmını « Altın kaydı » mevzuununun iktisadî ve hukukî sahalardaki şumulünü etraflı bir surette incelemeye hasretmiştir. Birinci kısmın sonunda altın kaydı sahasında beliren hukukî nazariyelerin izahı yapılmaktadır.

Kitabın ikinci kısmı « Mahkeme İçtihatları » na tahsis edilmiş-

tir. Bu kısımda sırasile kanunların ihtilâfı ve bu sahada maliyeci müelliflerimizin mütalâaları ve nihayet millî ve yabancı mahakim içtihatları tetkik edilmektedir.

Bu kıymetli eserin mütalâasını hem iktisatçı ve hem de hukukçularımıza tavsiye ederiz.

Dr. Refii - Şükrü SUVLA

TARİK T. DÜMER, Türkiye İş Bankası A. Ş. (La Banque d'affaires de Turquie S. A. et son rôle économique en Turquie). 208 sahife. Lausanne, Imprimerie Ère Nouvelle 1938.

Lausanne Üniversitesine İktisadî ve Ticarî İlimler doktora tezi olarak takdim edilen bu eseri müellif altı fasıla ayırmıştır. Müellif, «Banka Faaliyeti» adını taşıyan birinci fasılda, 19 uncu asırda garbî Avrupa memleketlerinde müşahede edilen geniş ve seri sanayi inkişaf hareketile yine bu memleketlerde aynı devirde vukua gelen kredi müesseseleri tekâmül ve tezayüdü hareketi arasındaki rabıta ve yakın alâkayı tebarüz ettirmektedir. Anonim şirketlerin sanayiî ilerlemesinde ne derecede mühim rol oynadığını tebarüz ettiren **Tarık T. Dümer** garbî Avrupadaki seri' kalkınmanın Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde aksülâmeller yapmaktan hâli kalmadığını izah etmektedir. Bu suretle eserin birinci faslı aynı zamanda Cumhuriyet devrine kadar Osmanlı İmparatorluğunun mücmel bir banka tarihini de ihtiva etmektedir.

Dr. Dümer eserinin ikinci faslına Türkiye İş Bankası A. Ş. nin iktisadî rolü ismini vermiştir. Bu fasılda evvelâ İş Bankaları hakkında umumî malûmat verilmekte bilâhare Türkiye İş Bankasının sebep ve tarzı tesisi anlatılmaktadır. Kitabın üçüncü faslından itibaren banka tekniğini tetkike başlıyan müellif evvelâ klâsik mahiyet almış bulunan pasif ve aktif muameleler tasnifini ele almaktadır. Pasif muameleler kısmında Türkiye İş Bankasının sermaye, rezerv, depo ve tasarruf mevduatı hesapları incelenirken garp memleketlerindeki mümasil müesseseler bilânçolarile muvaffakiyetli mukayeseler de yapılmıştır.

Eserin dördüncü faslında T. İş Bankasının aktif muameleleri tahlil olunmaktadır. Bu fasılda bilhassa Bankanın ticarî, smâi ve zirai işletmeler sahasındaki faaliyeti ve memleketin ekonomik bünye-